

Az ötvenhatos mártír, Tóth Ilona Magyar Örökség díja

Kegyetlen kísérlet

Lócsei Gabriella

Volt egy verse. Árpád népét szólította meg benne: „Ki eddig védted viharban, vészben / Most már veszni hagyod hazád?” Az ifjú orvostanhallgató nem akarta veszni hagyni szülőföldjét. Amikor tehát megbizonyosodott arról, hogy már akkor kimondták fölötte a halálos ítéletet, amikor perében az ítélet még meg sem született, a szabadon lévő, tehát még tettere kész forradalmárokat próbálta védeni, és olyan vádpontokban is bűnösnek vallotta magát, amelyekkel nem is gyanúsították. Tóth Ilona tragikus történetéről még ma is többféleképpen vélekednek az emberek. Vannak, akik tíz évvel az után, hogy az akasztófára juttatott lányt hivatalosan is rehabilitálták, még mindig azt ismételtetik, szóban és írásban egyformán, hogy a Domonkos utcai kiegészítő kórházban előre megfontolt szándékkal megölt egy embert. Talán mert a nála talált fénykép alapján ávósnak vélte, talán mert attól tartott, ez az idegen fogja feladni az egyik utolsó forradalmi búvóhelyen meghúzódó fiatalokat, Obersovszky Gyulát, Gáli Józsefet meg a bajtársaikat. De olyanok is vannak, akik többévtényi tudományos kutatómunka után végre ki merték mondani, hogy a kádári igazság(?)szolgáltatás a nemzetközi nyilvánosság előtt levezényelt Tóth Ilona-perrel akarta az ötvenhatos forradalom szereplőit ország-világ előtt lejáratni, a szabadság eszméjét a szovjet tankok árnyékában is híven őrző ifjúságot a szabadságharc újraélesztésétől elrettenteni.

Akik a „gyilkos medika” képét szeretnék az utókorra örökül hagyni, voltaképpen kétféle bizonyítékra szoktak hivatkozni: Tóth Ilona beismerő vallomására, valamint a vádlott-társak különös magatartására. Az orvostanhallgató-nővel együtt perbe fogott fiúk ugyanis még az olyan megbízható cellatársak előtt sem állították magukról, hogy ártatlanok, mint amilyen **Eörsi István** volt. Azokat, akik Tóth Ilonára ma is gyilkost kiáltanak, nem foglalkoztatja igazán az a tömérdek ellentmondás és „elszólás”, ami az 1957 februárjában indított per anyagát jellemzi. Mind a nyomozati, mind a boncolási jegyzőkönyvek „hibáit”, mind a vádirat „hiányosságait” azzal magyarázzák, hogy a „nyomozó hatóságok túlterheltek voltak”. Koholt vádakkal – mondják – egyébként sem kockáztatták volna a nyilvános per sikerét. A lázas kapkodással konszolidálódó Kádár-rendszer ezt a ballépést már nem követte el – állítják. Akik viszont Tóth Ilonát 1956 mártírjának tekintik, igazán mélyre ástak a még hozzáférhető dokumentumanyagban. A két történész, M. Kiss Sándor és Kiss Réka könyv alakban, Jelenczki István dokumentumfilm formájában is nyilvánosságra hozta azt a seregnyi ellentmondást és injúriát, ami Tóth Ilona ügyét a lány 1956. november 19-i őrizetbe vételétől a halálos ítélet végrehajtásáig kísérte. A forradalom végnapjaiban megesett történet egyetlen mozzanata sem került el a figyelmüket.

Az sem, hogy Tóth Ilonát nem emberölés vádjával tartóztatták le, hanem mert a vezetése alatt álló Domonkos utcai kiegészítő kórház alagsorában rejtekhelyet biztosított az Élünk című forradalmi újság „nyomdájának”. Emberölés büntetével csak hetekkel később kezdték gyanúsítani, még hozzá egy hitelesnek nem nevezhető boncolási jegyzőkönyv, valamint zavaros-zaklatott rendőrségi be- és feljelentések alapján. (Az áldozat, Kollár István rakodómunkás identitása voltaképpen mind a mai napig megkérdőjelezhető, aminthogy azt sem lehet pontosan tudni, mikor került oda a kórház kertjében talált, hozzátartozói által is csak kényszer hatására azonosított tetem, hogy a Kollár Istvánként emlegetett férfit mikor

gyilkolták meg. Azt viszont tudni lehet, hogy nem akkor és nem olyan módszerekkel ölték meg, mint ahogyan az a Tóth Ilona elleni vádiratban szerepelt. A történetet tovább bonyolítja, hogy 1957. június 27-e után, azaz, miután Tóth Ilonát halálbüntetéssel sújtották Kollár István meggyilkolása miatt, Toracz Sándort is perbe fogták, és őt is Kollár István megölésével vádolták. Toracz vallomása szerint Kollár István erőszakos halálának napja november 19-e vagy 20-a, Tóth Ilona viszont e napokon már a szovjet politikai rendőrség foglya volt. Vagy a magyaré?)

Eleinte sem Szentgáli István főhadnagy, sem azok a szovjet tisztok, akik az első időben Tóth Ilonát kihallgatták, nem kötötték a huszonéves szigorló orvos ügyét a „menet közben” napvilágra került Domonkos utcai gyilkossághoz. A „bizonyítékok” egyébként is hol eltűntek, hol megint felbukkantak, Tóth Ilonára és vádlott-társaira végül hitelesnek mondható tárgyi bizonyítékok és szemtanúk meghallgatása nélkül mondták ki a legsúlyosabb ítéletet. Ráadásul a tárgyalás előtt szabadon engedték azokat a tanúkat, akik terhelő vallomást tettek a brutális gyilkosság elkövetésével vádolt orvostanhallgató ellen. Azt az orvoskollégáját, Veszprémit (?) is szélnak eresztették, akinek a vallomása egyetlen ponton sem egyezett a hivatalos váddal. Fél évszázad távlatából sem nehéz kitalálni, hogy miért. Attól tarthattak, hogy a vád tanúja csak összezavarja a felsőbb utasításra megszerkesztett, elrettentő példának szánt történetet; azt az ordító ostobasággal összehozott koholmányt, amelynek alapján a huszonéves lány életét talán mégis meg lehetett volna menteni.

Tóth Ilona még szabadon választhatott védőügyvédet magának, a később perbe fogott ötvenhatosok védelmét a hatalom feltétlen bizalmát élvező jogi (?) doktorokra (?) bízták. És a huszonnégy éves lány ügyvédje, Kardos János, aki 1945 és '56 között több híres koncepció per (Ordass-, Mindszenty-per) védője volt, olyan stratégiát alkalmazott, amellyel – reménye szerint – meg lehet menteni Tóth Ilonát a halálos ítélettől. Nemcsak az előre megfontolt gyilkosság vádját próbálta cáfolni, hanem azt is, hogy a lányt politikai meggyőződése ösztönözte tetteinek elkövetésekor. A bíró – B. Tóth Matild, aki állítólag „futószalagon gyártotta” a halálos ítéleteket – Tóth Ilona esetében a halálos ítélet megváltoztatása mellett foglalt állást. Az ügyész, Molnár György meg súlyos, de nem a legsúlyosabb ítéletért folyamodott. Az ülnökök két politikai küldötte viszont, Kolláthi Ferenc és Kócs Sándor ragaszkodott a halálos ítélet kiszabásához. A másodfokú tárgyaláson – hiába folyamodott kegyelemért az Elnöki Tanácshoz az akkor már több mint fél éve embertelen körülmények közt fogva tartott fiatal nő – a legfőbb ügyész képviselője is egyetértett a halálos ítélettel. Hogy is ne értett volna, Radó elvtárs ekkortájt a Nagy Imre-per megszerkesztésén munkálkodott...

Kiss Réka és M. Kiss Sándor kutatásai ismeretében arra a felismerésre jut az ember, hogy Tóth Ilona pere voltaképpen a többi ötvenhatos bírósági koholmány főpróbája volt. Különös kegyetlenséggel megrendezett kísérlet, amelynek utóhatásaként Tóth Ilona mártíriumát némelyek számára még ma is argumentálni kell. Lehet, hogy a Magyar Örökség díj segít majd az 1932. október 23-án született örökifjú lány halálra szánt helytállásának a bizonyításában?

Személy: Tóth Ilona

Forrás: Magyar Nemzet

Dátum: 2010.12.18.